

acmeological environment in higher pedagogical education institution to increase the level of cohesion of subjects of management of upbringing work and create an atmosphere of respect, trust and success; development of intra-university ideology in order to optimize the management process of future teacher's upbringing; introduction of a system of measures to overcome psychological discomfort and formation of a favorable psychological microclimate; creation of a system of moral and material encouragement of subjects of management to upbringing activity; creation of a rating system for evaluating the activities of subjects of management of future teacher's upbringing.

The analysis of genesis of the organization of student self-government in higher school in Ukraine (second half of the XX – beginning of the XXI century) is considered to be a perspective for further research.

Key words: upbringing work, higher pedagogical education institution, pedagogical experience, management, teacher.

УДК 378.14

Олена Задорожня

Комунальний вищий навчальний заклад
Херсонська академія неперервної освіти
Херсонської обласної ради
ORCID ID 0000-0003-4514-8810
DOI 10.24139/2312-5993/2020.10/490-500

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ МОРСЬКОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (80-ТІ РР. ХХ СТ.)

У статті розглянуто роль інформаційних технологій у підготовці майбутніх фахівців морського профілю. Наголошено на доцільності використання в освітньому процесі технічних засобів навчання з урахуванням набутого історико-педагогічного досвіду. Констатовано, що в 80-ті роки ХХ століття склалася умови для прийняття урядової постанови «Про заходи по забезпеченню комп'ютерної грамотності учнів середніх навчальних закладів і широкого впровадження електронно-обчислювальної техніки в навчальний процес» (1985 р.) та Концепції інформатизації освіти (1988 р.), які взято на озброєння закладами морської освіти України.

***Ключові слова:** майбутні фахівці, освіта, морська освіта, інформаційні технології, засоби інформаційних технологій, технічні засоби навчання, програмоване навчання, електронно-обчислювальна машина, інформатизація освіти.*

Постановка проблеми. Швидке зростання технологічних інновацій зазвичай формує майбутнє світової освітньої галузі та ставить перед суспільством нові виклики. Таким викликом свого часу стало впровадження в закладах освіти України інформаційних технологій. Виявилось, що такі технології забезпечують потужне динамічне інтерактивне навчальне середовище, а тому з часом вони перетворилися на невід'ємну частину освітнього процесу, якою є й нині.

Термін «інформаційні технології» в сучасному розумінні вперше з'явився у статті 1958 року, опублікованій у Гарвардському бізнес-огляді

(Harvard Business Review). Автори статті Гарольд Дж. Лівітт і Томас Л. Віслер прокоментували, що «нова технологія ще не має єдиної усталеної назви. Ми будемо називати її інформаційною технологією (IT)» (Wikipedia).

Нині цей термін зазвичай використовується як синонім комп'ютерів і комп'ютерних мереж, але він також охоплює інші технології поширення інформації, такі як телебачення, телефон тощо.

Науковці, беручи до уваги технології зберігання та обробки інформації, виділяють чотири окремі фази розвитку інформаційних технологій, а саме:

- 1) домеханічна (3000 р. до н.е. – 1450 р. н.е.);
- 2) механічна (1450–1840 рр.);
- 3) електромеханічна (1840–1940 рр.);
- 4) електронна (1940 р.– по теперішній час) (Wikipedia).

Тобто сьогодні суспільство перебуває на електронній фазі розвитку інформаційних технологій.

Інформаційні технології в сучасному суспільстві – це використання комп'ютерів для зберігання, отримання, передачі й керування даними чи інформацією. Зазвичай інформаційні технології використовуються в контексті ділових операцій, на відміну від персональних або розважальних технологій. Такі технології вважаються підмножиною інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (Wikipedia).

Аналіз актуальних досліджень. Використанню інформаційних технологій в освітній галузі приділено достатньо багато уваги в роботах таких провідних учених, як-от: Ю. Бабанський, В. Биков, Б. Гершунський, А. Єршов, Н. Жалдак, А. Коротков, А. Манако, В. Монахова, Н. Морзе, І. Роберт та ін. Проте, їхні дослідження безпосередньо не пов'язані з морською освітою.

Разом із тим, морська освіта та професійна підготовка плавскладу також постійно перебувають під впливом технологічних змін у суспільстві. Зростання попиту щодо використання високих інформаційних технологій та великі інвестиції в експлуатацію суден висувають нові вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців морської галузі. Для якісного виконання своїх професійних обов'язків їм необхідно використовувати передові технології, зокрема інформаційні. Тим більше, що такий досвід накопичується в закладах морської освіти впродовж багатьох років і може стати в нагоді в умовах реформування сучасної системи освіти України.

Мета статті – на прикладі діяльності Херсонського морехідного училища імені лейтенанта Шмідта (нині Херсонська державна морська

академія) проаналізувати як застосовувались інформаційні технології в закладах морської освіти України у 80-ті роки ХХ століття.

Методи дослідження. Досягненню означеної мети сприяло використання таких методів – аналіз і узагальнення державних нормативних документів та архівних матеріалів із питань застосовування інформаційних технологій у закладах морської освіти України у 80-ті роки ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. Досліджуваний нами період знайшов досить повне відображення в матеріалах Державного архіву Херсонської області, наприклад у протоколах засідань педагогічних рад, а також предметних і циклових комісій Херсонського морехідного училища імені лейтенанта Шмідта. На таких засіданнях часто розглядалися питання щодо використання тих чи інших інформаційних технологій, за допомогою яких здійснювався пошук певної пізнавальної інформації, її опрацювання, зберігання тощо.

На початку 80-х років ХХ століття в закладах морської освіти зазвичай ішлося про технічні засоби навчання, які допомагали тим, хто навчався, отримати певну інформацію про об'єкти, процеси та явища навколишнього життя або обробити отримані дані.

Так, на одному із засідань педагогічної ради вищезгаданого закладу освіти (протокол № 8 від 24.04.1980 р.) було заслухано звіти викладачів про використання в освітньому процесі технічних засобів навчання. У звітах відзначалося, що викладачем В. Закотою створено конспект та освоєно навчальний матеріал з дисципліни «Основи судноводіння та технічних засобів», яку викладали для груп механіків. Викладач Г. Скрипка створив дві програмовані роботи та підготував науково-технічну конференцію з теми «Стан та перспективи розвитку комплексної автоматизації суднових енергетичних установок». В організації цієї конференції взяли участь курсанти (Протокол засідання педагогічного совета ХМУ ім. лейтенанта Шмідта за 30.08.1979 – 26.06.1980 уч. год., 22).

На цьому самому засіданні весь педагогічний склад Херсонського морехідного училища імені лейтенанта Шмідта був ознайомлений із планом заходів щодо усунення недоліків у освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації спеціалістів морського флоту на 1980–1985 рр. Зокрема, з урахуванням указівок управління навчальних закладів № УУЗ-7/449 від 18.03.1980 року та № МК-19/246 від 31.03.1980 року, пропонувалося включити до програми з економіки, управління й наукової організації праці питання, які відображали б останні (на той час) досягнення науки й техніки, а також передового досвіду на морському

транспорті (Протокол засідання педагогического совета ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 30.08.1979 – 26.06.1980 уч. год., 33).

Наголошувалося на необхідності більш широкого використання на заняттях засобів обчислювальної техніки, кіно, діафільмів, які були наявні в училищі, викладачами радіотехнічної та електромеханічної спеціальностей, економіки морського транспорту, а також на продовженні вивчення супутникового зв'язку «Інмарсат» та його економічної доцільності викладачами радіотехнічної спеціальності (Протокол засідання педагогического совета ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 30.08.1979 – 26.06.1980 уч. год., 34).

Наступного (1981–1982) навчального року на засіданні педагогічної ради Херсонського морехідного училища імені лейтенанта Шмидта вже традиційно заслуховувалися доповіді голів циклових комісій про роботу предметної комісії технічних засобів навчання (ТЗН), програмного забезпечення (ПЗ) та обчислювальної техніки (ОТ) за попередній (1980–1981) навчальний рік. Було відмічено, що на уроках викладачі використовували різноманітні технічні засоби (діа- та кінофільми, проєкційну апаратуру, контролюючі та навчаючі машини, обчислювальну техніку та програмовані засоби). Наприклад, викладач А. Луценко створила картки для програмованого опитування з дисципліни «Електронавігаційні прилади» (розділ «Ехолот-НЕЛ-5», тема «Флот МППЗС – 72» (Міжнародні правила попередження зіткнення суден в морі)). Відзначалося, що цей викладач користується обчислювальною технікою під час опитування учнів із теми «Складання вантажного плану суховантажного судна», демонструє курсантам діафільми із таких тем: «Будова судна», «Основні відомості про судно та його елементи», «Техніка безпеки при роботі в доці», пояснюючи навчальний матеріал з дисципліни «Управління судном» (Матеріали протоколов засідання предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г., 3).

На цій педагогічній раді акцентувалося, що в училищі широко використовуються технічні засоби навчання, а саме:

- тренажери, картки вогнів та знаків (дисципліна «Управління судном», тема «Флот МППЗС – 72»;
- діафільми з навігації та лоції;
- обчислювальна техніка, яка є в наявності.

Члени педагогічної ради ухвалили рішення, що в найближчій перспективі доцільно придбати й використовувати в освітньому процесі училища такі засоби навчання:

- контролююча машина «Томп»;
- 30 портативних електронно-обчислювальних машин (ЕОМ) (для практичних занять та курсового проектування з навігації);
- кінофільми з таких тем: електробезпека на судах морського флоту; пожежна безпека та сигналізація на судах морського флоту; вплив погодних умов на роботу морського транспорту; робота гірокомпаса на нерухомій основі; робота гірокомпаса на рухомому судні;
- діафільми з таких тем: особливості перевезення та переробки небезпечних вантажів; перевезення зерна морем; комплексна механізація навантажувально-розвантажувальних робіт; конструкція сталевих судна (Матеріали протоколів засідання предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ ім. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г., 4).

Було також вирішено розробити рекомендації щодо використання навігаційно-обчислювального комплексу МВУ-3 на уроках навігації, ознайомлення з навчальною теле-, відео установкою в класі «Акорд» та впровадження її в освітній процес (Матеріали протоколів засідання предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ ім. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г., 5).

На цьому самому засіданні зі своїми пропозиціями виступили кілька керівників різних циклових комісій і завідувач кабінетом обчислювальної техніки, технічних засобів навчання класу «Акорд».

Голова циклової комісії електромеханічних дисциплін В. Міронов зазначив, що необхідно використовувати на заняттях такі засоби:

- обчислювальні машини серії «Електроніка» типу Б-3-9 та Б-3-21 (при курсовому проектуванні з дисципліни «Суднові електричні машини»;
- картки для програмованого контролю (на лабораторних роботах із теоретичних основ електротехніки та електровимірювання, основ електроніки та суднової електроавтоматики, суднових електроприводів управління);
- діафільми з дисциплін: «Суднові електричні машини», «Суднові електроприводи та їх експлуатація», «Основи електроніки та суднова електроавтоматика», «Електротехніка з використанням електроніки», «Електрообладнання суден».

Було окреслено завдання щодо складання карток програмованого опитування до 6 лабораторних робіт із дисципліни «Суднові електричні машини» та виготовлення за допомогою діапроектора «Ера» комплексного тренажера «Іжора», встановлення стаціонарної кіноапаратури в кабінеті суднової електроенергетичні системи (Матеріали протоколів засідання

предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г., 6).

Голова циклової комісії радіотехнічних дисциплін викладач П. Бушуєв акцентував на важливості такого:

- розробити та виготовити картки для опитування на машині «Сибіряк» з теми «Електричне поле та конденсатори».

- використовувати: магнітофон, радіоприймач, пульт керування радіокласом, електронні ключі (на кожному уроці); транслітор у процесі перевірки знань під час самостійної роботи; обчислювальні машини (під час розрахунку курсового проєкту); машину «Сибіряк» (у процесі вивчення розділу «Імпульсна техніка») та діапроектор «Луч»; усі діючі стенди лабораторії (під час проведення практичних робіт із радіонавігаційних приладів) (Матеріали протоколів засідання предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г., 7).

Голова циклової комісії математичних дисциплін З. Нечитайло звернула увагу на необхідність здійснення таких дій:

- уведення в експлуатацію автоконсультанта «Умка»;
- відстеження інформації про використання технічних засобів навчання, обчислювальної техніки та програмованих посібників на уроках математики;

- використання на уроках математики електронно-обчислювальної машини, апаратури «Світязь», діафільмів «Криві II порядку» та «Окружність», програмованого контролю та опитування (МТ-63) (Матеріали протоколів засідання предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г., 10).

Завідувач кабінетом обчислювальної техніки, технічних засобів навчання класу «Акорд» М. Литвак запропонував такі заходи:

- придбати та встановити відеоманітофон «Електрон – 501» та телекамеру;

- розробити синхронізуючу лекцію з предмету «Суднові електроприводи»;

- установити «Темп – 2» для програмованого опитування учнів;
- скласти замовлення на проведення регламентних робіт електронно-обчислювальної машини «Промінь» (Матеріали протоколів засідання предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г., 12).

Вищезазначене дозволяє констатувати, що на початку 80-х років ХХ століття в Херсонському морехідному училищі імені лейтенанта Шмідта

досить уважно ставилися до використання в освітньому процесі технічних засобів навчання. Зазначене стосувалося як денного, так і заочного відділень.

Про це свідчить одна з доповідей на засіданні педагогічної ради училища, в якій ішлося про роботу заочного відділення з удосконалення оглядових і настановних лекцій (протокол № 2 від 24.09.1981 р.). У доповіді, зокрема, зазначалося, що одним із напрямів удосконалення оглядових і настановних лекцій є використання технічних засобів навчання, програмного забезпечення та комп'ютерів. Зверталася увага на те, що був вивчений досвід проведення аудиторних контрольних робіт із метою вироблення рекомендацій щодо використання технічних засобів навчання, програмного забезпечення та комп'ютерів для цього виду роботи. Акцентувалося, що неодноразово питання пов'язані із застосуванням технічних засобів обговорювалися на методичному засіданні училища. Констатувалося, що викладачам удалося досягти деяких позитивних результатів у використанні в освітньому процесі обчислювальної техніки (Матеріали протоколів засідання педагогічного совета ХМУ ім. лейтенанта Шмідта за 28.08.1981 – 13.05.1982 уч. год, 15). Наводилися приклади зробленого в цьому напрямі.

Так, викладачем В. Пономаренко було розроблено та впроваджено в освітній процес спосіб розрахунку курсового проєкту по двигунам внутрішнього згорання на електронно-обчислювальній машині «Промінь». Технічні засоби навчання використовувалися викладачами англійської мови (Ж. Кононова, С. Примакова, В. Калінін). Для раціоналізації освітнього процесу демонструвалися кінофільми. На базі класу «Акорд» викладачі З. Нечитайло та Т. Лукомська проводили заняття з математики. Викладачем Т. Пундик було проведено відкрите заняття з математики з використанням технічних засобів навчання та програмного забезпечення (Матеріали протоколів засідання педагогічного совета ХМУ ім. лейтенанта Шмідта за 28.08.1981 – 13.05.1982 уч. год, 16).

Проте, як свідчать архівні матеріали, технічних засобів навчання бракувало, а наявні були низької якості. Не було викладачів, які б володіли на належному рівні цією технікою. Спостерігався великий розрив між теоретичною базою та практичною підготовкою курсантів у роботі із комп'ютерними технологіями, адже комп'ютери в ті роки були лише в окремих закладах освіти.

Хоча в Херсонському морехідному училищі імені лейтенанта Шмідта, як уже зазначалося, уважно ставилися до використання в освітньому процесі технічних засобів навчання. В закладі проводилася робота щодо

широкого застосування інформаційних технологій, оскільки педагогічний колектив був переконаний, що такі технології підвищують ефективність навчання, допомагають здійснювати оперативний контроль знань тощо.

Не дивлячись на те, що проблема використання комп'ютерів в освіті вперше була поставлена у другій половині 50-х років ХХ століття. Тоді ж провідні заклади освіти почали оснащувати електронною обчислювальною технікою з метою розв'язання обчислювальних задач. (Воронкін О. С., 2014).

Але активізувалися роботи в цьому напрямі в середині 80-х років ХХ століття після прийняття урядових постанов «Про основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи» (1984 р.) та «Про заходи по забезпеченню комп'ютерної грамотності учнів середніх навчальних закладів і широкого впровадження електронно-обчислювальної техніки в навчальний процес» (1985 р.).

Відповідно до постанови квітневого (1984 р.) Пленуму ЦК КПРС «Про основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи» було поставлене завдання щодо забезпечення комп'ютерної грамотності молоді. Розв'язання цього завдання потребувало здійснення невідкладних заходів з уведення основ інформатики й обчислювальної техніки, а також використання електронно-обчислювальної техніки як засобу навчання в навчальний процес у загальноосвітніх школах, середніх професійно-технічних училищах та середніх спеціальних навчальних закладах (Постановление Верховного совета СССР от 12.04.1984). Звісно це стосувалося й закладів морської освіти.

Про необхідність забезпечення комп'ютерної грамотності йшлося й у постанові Центрального Комітету Компартії України і Ради Міністрів Української РСР № 185 «Про заходи по забезпеченню комп'ютерної грамотності учнів середніх навчальних закладів і широкого впровадження електронно-обчислювальної техніки в навчальний процес» від 30 квітня 1985 року (Постанова від 30 квітня 1985 року № 185).

Наприкінці 80-х років ХХ століття (у 1988 р.) з'явилася Концепція інформатизації освіти. В її основу були покладені розробки групи вчених і педагогів під керівництвом академіка А. Єршова. Концепція відображала об'єктивну необхідність підготовки суспільства до переходу на новий якісний рівень розвитку, оскільки інформаційна оснащеність, наявність швидкодіючих і загальнодоступних каналів інформації значною мірою визначають рівень науково-технічного прогресу. Крім того, масове поширення засобів обчислювальної техніки та комп'ютерних

інформаційних технологій мало на увазі необхідність ознайомлення з нею практично всіх членів суспільства, що могло бути досягнуте, насамперед, у системі народної освіти. У Концепції надавалися визначення понять «інформатизація суспільства», «інформатизація освіти» та введено термін «нова інформаційна технологія» (НІТ) (Проект от 13.01.1988 года).

Упродовж 80-х років ХХ століття, як зазначив О. Воронкін, відбулася «заміна великих комп'ютерів загального користування на персональні. Поширюються інструментальні засоби для створення автоматизованих засобів навчання: автоматизовані лабораторні практикуми, автоматизовані навчальні системи та навчальні курси, автоматизовані системи контролю знань, комп'ютерні тренажери» (Воронкін О. С., 2014, 113). Усе це було взято на озброєння закладами морської освіти України.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, 80-ті роки ХХ століття стали періодом, коли в закладах морської освіти України визнали, що інформаційні технології здійснюють значний вплив на якість освіти та почали широко впроваджувати такі технології в освітній процес. З цією метою створювалося необхідне навчально-методичне й матеріально-технічне забезпечення, проводилася підготовка відповідних фахівців, розроблялися потрібні нормативно-правові документи.

Досвід щодо використання інформаційних технологій у закладах морської освіти України досліджуваної доби потребує ретельного вивчення в подальших наукових розвідках.

ЛІТЕРАТУРА

- Воронкін, О. С. (2014). Періодизація розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання. *Вища освіта України*, 3, 109-116. (Voronkin, O. S. (2014). Periodization of the development of information and communication technologies of education. *Higher Education of Ukraine*, 3, 109-116).
- Воронкін, О. С. (2014). Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів вищих навчальних закладів України у 90-х роках ХХ ст. – на початку ХХІ ст. *Інформаційні технології в освіті*, 20, 99-116. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2014_20_12 (Voronkin, O. S. (2014). Development of information and communication technologies of education of students of higher educational institutions of Ukraine in the 90s of the XX century - at the beginning of the XXI century. *Information technology in education*, 20, 99-116. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2014_20_12).
- Інформаційні технології. Вікіпедія. Вільна енциклопедія.* Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Information_technology. (Information technology. Wikipedia. Free encyclopedia. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Information_technology).
- Матеріали протоколів засідання предметної комісії ТСО, ПО и ВТ ХМУ ім. лейтенанта Шмидта за 1980-1981 уч. г. Государственный архив Херсонской области (ГАХО). Ф. 472. Оп. 4. Дело. 373. Л. 3-5, 6, 7, 10, 12. (Materialy protokolov zasedaniia predmetnoi komissii TSO, PO i VT KhMU im. Leitenanta Shmidta za 1980-

1981 uch.god. Gosudarstvennii arkhiv Khersonskoi oblasti (GAKhO). F 472. Op. 4. Spr. 373. Ark. 3-5, 6, 7, 10, 12).

Материалы протоколов заседания педагогического совета ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 28.08.1981 – 13.05.1982. ГАХО. Ф. 472. Оп. 4. Дело. 381. Л. 15-16. (Materialy protokolov zasedaniia pedagogicheskogo soveta KhMU im. Leitenanta Shmidta za 28.08.1981-13.05.1982 uch.god. GAKhO. F 472. Op. 4. Spr. 381. Ark. 15-16).

Постановление Верховного совета СССР от 12.04.1984 года об основных направлениях реформы общеобразовательной школы. Режим доступа: <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sssr2897.htm> (Resolution of the Supreme Soviet of the USSR of April 12, 1984 on the main directions of the reform of the general education school. Retrieved from: <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sssr2897.htm>).

Постанова від 30 квітня 1985 року № 185 «Про заходи по забезпеченню комп'ютерної грамотності учнів середніх навчальних закладів і широкого впровадження електронно-обчислювальної техніки в навчальний процес» Київ. Центральний комітет компартії України і Рада міністрів Української РСР. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-85-%D0%BF#Text>. (Resolution of April 30, 1985 № 185 «On measures to ensure computer literacy of students of secondary schools and the widespread introduction of electronic and computer technology in the educational process» Kyiv. Central Committee of the Communist Party of Ukraine and the Council of Ministers of the Ukrainian SSR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-85-%D0%BF#Text>).

Проект от 13.01.1988 года «Концепция информатизации образования (использование средств вычислительной техники в сфере образования)». Москва, 1988. Режим доступа: <http://ershov-arc.iis.nsk.su/archive/eaindex.asp?lang=1&did=43340>. (The project from 13.01.1988 «The concept of informatization of education (use of means of computer equipment in the field of education)». Moscow, 1988. Retrieved from: <http://ershov-arc.iis.nsk.su/archive/eaindex.asp?lang=1&did=43340>).

Протокол заседания педагогического совета ХМУ им. лейтенанта Шмидта за 30.08.1979 – 26.06.1980 уч. год. ГАХО. Ф. 472. Оп. 4. Дело. 353. Л. 22, 33, 34. (Protokol zasedaniia pedagogicheskogo soveta KhMU im. Leitenanta Shmidta za 30.08.1979 – 26.06.1980 uch.god. GAKhO. F 472. Op. 4. Spr. 353. Ark. 22, 33, 34).

РЕЗЮМЕ

Задорожня Елена. Использование информационных технологий в учреждениях морского образования Украины (80-е гг. XX в.).

В статье рассмотрена роль информационных технологий при подготовке будущих специалистов морского профиля. Отмечена целесообразность использования в образовательном процессе технических средств обучения с использованием приобретенного историко-педагогического опыта. Констатировано, что в 80-е годы XX века сложились условия для принятия правительственного постановления «О мерах по обеспечению компьютерной грамотности учащихся средних учебных заведений и широкого использования электронно-вычислительной техники в учебный процесс» (1985 г.) и Концепции информатизации образования (1988 г.), которые взяты на вооружение заведениями морского образования Украины.

Ключевые слова: будущие специалисты, образование, морское образование, информационные технологии, средства информационных технологий, технические

средства обучения, программируемое обучение, электронно-вычислительная машина, информатизация образования.

SUMMARY

Zadorozhnia Olena. Use of information technologies in marine education institutions of Ukraine (80-s of the XX century).

The article considers the role of information technologies and their importance in future maritime professionals training. The emphasis is placed on the appropriate use in the educational process of technical teaching aids that create better conditions for the perception, assimilation and reproduction of the obtained information.

The minutes of pedagogical council meetings, as well as subject and cycle commissions of Kherson Maritime School named after Lieutenant Schmidt are considered and it is analyzed how information technologies were used in the 80s of the 20th century in maritime education of Ukraine. Having studied the materials of the State Archives of Kherson region, we have data on the use of various technical teaching aids (slides and movies, projection equipment, control and training machines, computers, programmable tools, information and communication technologies, etc.) at the institution.

It was analyzed that as a result of the development and dissemination of new information technologies the conditions for the adoption of the Concept of Informatization of Education (1988) were created, the definition of such notions as “informatization of society” and “informatization of education” was initiated, and the term “new information technology” (NIT) was introduced.

Thus, the 1980s became a turning point, when it was recognized at maritime education institutions of Ukraine that the use of information technologies makes a significant contribution into the education quality and opens wide opportunities in the further educational process. Necessary educational-methodological and material-technical support was created, the related professionals were trained, and the corresponding normative legal documents were developed.

The experience related to the use of information technologies in maritime education institutions of Ukraine in the period under consideration requires a thorough study in further scientific explorations.

Key words: future professionals, education, maritime education, information technologies, means of information technologies, technical teaching aids, programmed training, electronic computer, informatization of education.

УДК 37(091):016:929 Дарманський М.М.(045)

Олена Олицька

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ORCID ID 0000-0003-1157-6761

DOI 10.24139/2312-5993/2020.10/500-513

ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ШЛЯХУ

М. М. ДАРМАНСЬКОГО

У статті досліджено й систематизовано основні історіографічні інтерпретації життєвого та професійного шляху науковця, освітянина й талановитого управлінця М. М. Дарманського. Здійснено класифікацію всього комплексу джерел, які дозволяють ґрунтовно вивчити постать видатного подільського педагога й управлінця М. М. Дарманського. Зібрано та конкретизовано основні архівні матеріали педагогічної творчої спадщини видатного реформатора. Розглянуто особисті здобутки – наукові